

DOOR INDONESISCHE OGEN

Door Indonesische ogen

Eenieder die de jaren zestig van de vorige eeuw bewust meemaakte, zag gebeuren dat Nederlands Nieuw Guinea, het laatste stukje koloniale erfenis van Nederlands Indië overging in Indonesische handen. Over de commotie, de gevoelens en het politiek steekspel waarmee dit gepaard ging zijn boekdelen geschreven, althans vanuit Nederlandse ogen bekeken. Maar hoe zat het eigenlijk met Indonesië zelf?

Opmerkelijke begintijd AURI

Om op deze vraag antwoord te krijgen moet je tussen de zwijgzame Indonesiërs de juiste man tegen komen en mee kunnen gaan in de Indonesische cultuur om deze openheid te kunnen krijgen. P en V vond deze man die luistert naar de naam Bambang Nuringtyas, ook wel Mas Nuring genoemd. Mas Nuring werd in zijn jonge tijd naar de Sovjet Unie gestuurd om te leren vliegen op de Tupolev-16 'Badger'. Dit was weliswaar na de overname, maar meerderen gingen hem voor, en die werden wel in stelling gebracht. Mas Nuring vertolkt de gevoelens en vertelt: 'Eigenlijk heeft alles een aanloop gehad'. Die aanloop begon met de merdeka van Sukarno en de proclamatie van onafhankelijkheid op 17 augustus 1945. Omdat de erkenning van dit feit door Nederland pas in 1949 gebeurde vond er tussen 1945 en 1950 een parallelle opbouw plaats van militaire luchtmacht. Aan de ene kant stond daar de Militaire Luchtvaart-Koninklijk Nederlands Indisch Leger (ML-KNIL) en aan de andere kant de Angkatan Udara Republik Indonesia (AURI).

De AURI vloog met achtergebleven restanten van de Japanners zoals de Kawasaki Ki-48, Nakajima Ki-43 Hayabusa en Yokosuka K5Y1 Willows o.a. vanaf de vliegvelden Tasikmalaya, Yogyakarta, Surakarta en in aanvang ook van Kalijati, terwijl de ML-KNIL vloog met o.a. P.51 Mustangs, P.40 Kitty Hawks en B-25 Mitchells en C-47 Dakota's ondermeer vanaf Batavia, Semarang en Surabaya. Nederland beheerste slechts delen van het land met name rond enkele grote steden, de rest was in handen van Indonesische vrijheidsstrijders of nationalisten. Er werden door Nederland twee politieke acties (1947 operatie 'Product' en 1948 operatie 'Kraai') ondernomen, in eerste instantie met de bedoeling de opponent te verzwakken, land te winnen en Indonesië te houden aan gezamenlijke afspraken gemaakt in Linggadjati (1946). Bij de tweede actie ging het er echter om de tegenstander op te rollen. Zover is het niet gekomen, integendeel. Na grote internationale druk volgde er volledige onafhankelijkheid op 27-12-1949. Met name de Verenigde Staten vreesden een opkomst van het communisme als Nederland de koloniale structuur zou terugbrengen. Er was dan ook sterke druk uitgeoefend op Nederland vanuit de veiligheidsraad om Nederlands Indië op te geven. Nederland verplichtte zich om de vrij aanzienlijke restanten van het ML-KNIL aan de AURI over te dragen. Nederlands Nieuw Guinea werd buiten de onderhandelingen gehouden.

Betreuenswaardig incident

In de voorafgaande jaren waren er meerdere vijandelijkheden over en weer geweest. Er is echter één incident wat gebeurde in het door Nederland gedomineerde luchtruim wat bijzonder pijnlijk was voor Indonesië. Met een mengeling van haast tedere bewondering en enige bedroefdheid, maar zonder verwijt spreekt Mas Nuring over zijn helden van het eerste uur. Het verhaal gaat over een C-47 Dakota, de VT-CLA, eigendom van de gouverneur van Orissa in India die op 29 juli 1947 vertrok vanuit Singapore met een lading medicijnen voor

Java. Deze werd onderschept door twee P-40's van het ML-KNIL. De Nederlandse autoriteiten waren niet geïnformeerd en evenmin droeg het toestel rode kruis symbolen. Er werd verondersteld dat er wapens werden gesmokkeld, en de Dakota werd neergeschoten, althans volgens Indonesische lezing. Nederland claimt echter slechts een waarschuwingsschot te hebben gelost en dat de VT-CLA zo laag vloog dat het een tak raakte en neerstortte. De waarheid hierover zal altijd in het midden blijven. Feit is wel dat de AURI rond die tijd ook een civiele Dakota van Garuda inzette in militaire operaties. Bij de crash kwamen de Indonesische consul van Malakka, de Australische piloot Noel Constatine, de Engelse co-piloot Roy Hazelhurst en de drie Indonesische Air Commodores Adisutjipto, Abdulrachman Saleh en radio-operator Adisumarmo Wirikusomo om het leven. Zij werden later geëerd doordat hun namen aan vliegbases werden gegeven. Het achterstuk van de romp van de VT-CLA staat in het Pusat TNI-AU museum Dirgantara Mandala in Yogyakarta.

Operatie Dwikora en Trikora

Hoewel Nederland in eerste instantie toezegde later te praten over Nieuw Guinea werd toch voor de koers van onafhankelijkheid voor de Papua's gekozen, die hier dan ook warm voor begonnen te draaien. Tegen het zere been van Sukarno die de Nederlandse invloed juist uit z'n omgeving wilde hebben en sinds 1950 een politiek voerde om z'n invloed juist uit te breiden bijvoorbeeld naar Serawak en Nieuw Guinea. Door de moeilijke tijden hielden veel mensen het voor gezien en tussen 1947 en 1957 vertrokken veel Nederlanders en halfbloed indonesiërs (indo's) naar Nederland. De Indonesische bevolking werd met sentimenten langzaam voorbereid op een grote militaire opbouw en een politiek om Nieuw Guinea vroeg of laat in te lijven, de zogenaamde 'konfrontasi politiek'. Eerst moest Nieuw Guinea 'gewonnen' worden en werden operaties op touw gezet zoals operatie Dwikora en Trikora om de invloed naar buiten te verstevigen waarbij o.a. infiltranten werden afgezet op Nieuw Guinea om de bevolking op te zetten tegen Nederland. Dit gebeurde in nachtelijke episodes met kleine snelle boten. Een bekend voorval is 'De slag om Vlakke Hoek' waarbij het slecht afliep voor enkele Indonesische motor-torpedoboten en schuin gekeken werd naar de Auri die geen luchtdekking had gegeven.

Grote troepenopbouw

Nu was Soekarno al flink aan het inkopen geweest voor de luchtmacht. Omdat President Eisenhower aanvankelijk op de hand van Nederland was en er embargo werd gevoerd tegen Indonesië werd de Sovjet unie bezocht waar Pres. Croetsjov Sukarno met open armen ontving. Meer dan 100 Mig-17, 19, 21, Il-28 en Tu-16 verschenen in het geheim in Indonesië waarbij ook toestellen uit Tjechoslowakije en China werden afgenomen. Daarnaast waren er Antonov An-12 transportoestellen en Mil Mi-4 en MI-6 zware helikopters. Ondertussen voerde minister van Buitenlandse zaken Subandrio onderhandelingen in New York waarbij operatie Trikora en Dwikora bedoeld waren om hierbij psychologische druk te zetten. Nederland had feitelijk geen idee van de troepen opbouw op Java. Nederland vormt daar tegenover het Commando Luchtverdediging Nieuw Guinea (CLV-NNG) en er arriveren versterkingen met de Karel Doorman onder plan Fidelio, in eerste instantie 12 Hawker Hunter Mk. 4 Luchtverdedigingsjagers, 2 Alouette II reddingshelicopters en later nog eens 12 Hunter Mk.6 met iets meer bereik. Op het cruciale moment zouden de Hunters geen partij zijn geweest voor de Mig-21 Fishbed-C van de AURI die de eerste mach 2+ jagers in ZuidOost Azië waren en uiteindelijk waren er maar ongeveer 10 Hunters vliegwaardig met daarnaast 4 Dakota's van het 336 transportsquadron, dat was alles. De Apotheose kwam met de aanval onder de codenaam Djajawidjaja waarbij Indonesië bijna 30.000 man in gereedheid bracht (tegen Nederland zo'n 7000) gesteund door een omvangrijke vloot bij de oostkust van Celebes met 12 onderzeërs waarvan 6 met Sovjetbemanning. Een Amfibische

operatie met in totaal 120 schepen zou 15.000 mariniers aan land brengen terwijl Nederland hier tegenover vier jagers, twee fregatten en drie onderzeërs had liggen. Subandrio ondehandelde op het scherpst van de snede terwijl Den Haag treuzelde over een akkoord. De nieuwe president van de V.S. John F. Kennedy kon Nederland overtuigen met foto's genomen door U-2 spionagevliegtuigen die een grote vloot moderne jachtvliegtuigen lieten zien o.a. op Madiun in Oost Java, maar ook rond Jakarta. Als de aanval begonnen is en de Tu-16 strategische bommenwerpers klaar staan op Morotai op de Molukken en de vloot onderweg is gaat Nederland op het laatste moment akkoord en op 10 mijl afstand van het doel krijgt de voorste Russische onderzeer het commando om de aanval af te breken. Het was op het nippertje. De VN nam het tijdelijk bestuur over met UNSF ofwel United Nations Security Force in West New Guinea en vervolgens zag je tegelijkertijd Nederlandse Dakota's en Indonesische Dakota's en Herculesen op Biak.

Persoonlijke ervaring met de Tu-16

Niet alleen de overmacht aan schepen en straaljagers waren in die tijd hoogst opmerkelijk maar ook het bezit van strategische bommenwerpers in deze regio was volstrekt uniek te noemen. Mas Nuring herinnert zich nog dat het een zeer spannende tijd was. Wing-3 was de bommenwerper wing op Iswajudhi, Madiun en vloog met 12 Tu-16 Badger-A bommenwerpers in Skadron 41 en 12 Tu-16KS-1 Badger B in Skadron 42. Deze laatste voerden twee Raduga KS-1 Kometa of in Nato-code AS-1 'Kennel' stand off projectielen mee. Er is daadwerkelijk ook met de Kennel missiles geoefend om die in oorlogssituatie op zee bijvoorbeeld op de Karel Doorman af te schieten en die systemen waren daar uitermate geschikt voor. Mas Nuring gaat in 1965 in de laatste batch naar Ryazan om de Tu-16 te leren. Hij had daarvoor op Alma Ata op de L-29 Delphin zijn wings gehaald om vervolgens via de Il-28 Beagle naar de Tu-16 door te stromen. Hij dacht nog toen hij voor het eerst de Tu-16 en zijn grote broer de M-4 Bison zag; 'Kunnen deze dingen vliegen'? Vooral de Bison was voor die tijd een gigant. Er stond altijd een Tu-16 startklaar, voor onderhoud hoefde hij zich niet druk te maken. Toch stond de groundcrew soms voor een klus.

Als de Tu-16 op Morotai moest worden volgetankt met 45.000 liter duurde het soms 4 dagen en nachten om dit manueel te doen. Hij herinnert zich de Tu-16 als een betrouwbaar vliegtuig, niet al te modern met een 7 kops bemanning van twee piloten, een engineer, een navigator in de neus en een navigator achter de radio en een tail gunner en upper gunner. Van binnen zagen ze er eenvoudig uit, en niet echt comfortabel om uren achtereen in te zitten. De piloot brengt het toestel dichtbij het doel en vlak voor het doel wordt de controle automatisch aan de navigator gegeven in de glazen neus die in staat was in te grijpen in de besturing met kleine koerscorrecties, de bom te laten vallen en de controle terug te geven. De Tu-16 heeft verscheidene spectaculaire geheime vluchten ondernomen ten behoeve van zgn. psychologische oorlogsvoering dit om de 'supremacy van Sukarno' in de regio te onderschrijven. Deze vluchten gingen over Serawak boven Sandakan en Kinabalu op grote hoogte en over Australië op lage hoogte om boven Alice Springs pamfletten uit strooien. Australië heeft de vlucht nooit opgemerkt en het Bloodhound afweersysteem niet in stelling gebracht. Ook waren er ontmoetingen met RAF Javelins van 64 Squadron, Butterworth in het grensgebied met Maleisië. Mas Nuring vloog slechts van Iswahjudi naar Sam Ratulangi op Celebes, naar West Irian en Noord van Australië en deed dat jaren later.

Verandering van koers

De tragedie van 1965 (couppoging van de communisten) veranderde alles en bracht Suharto aan de macht. Suharto voerde een Amerikaans gezind beleid en hoewel er voor 1965 alles kon in Ryazan merkte ook Mas Nuring dat er veel meer restricties kwamen voor de

Indonesische piloten. Uiteindelijk wilde de VS wel Indonesie helpen met de reorganisatie van het leger met als voorwaarde; geen Russische spullen meer. Veel Russische vliegtuigen zoals de Mig-21 gingen naar de V.S. om o.a. als aggressor te dienen voor Amerikaanse jagers. Mas Nuring zag soms dat een hele C-5 Galaxy werd volgeladen en er waren erbij met 0 kilometer op de teller. In 1968 hield de training op Ryazan op en hoewel de Tu-16's operationeel bleven kwam er toch in 1971 een einde aan. M1625 vloog de laatste vlucht van Madiun naar Jakarta terwijl M1614 op Iswahjudi geparkeerd bleef als monument van een roemruchte tijd. Mas Nuring werd uitgeleend aan Merpati Nusantara Airlines en ging 4 jaar civiel vliegen maar kwam daarna terug in de luchtmacht die omgedoopt werd tot TNI-AU ofwel Tentara National Indonesia- Angkatan Udara. Hij volgde een cursus als vlieginstruuteur op de CT-4 in Australië en vloog als instructeur in Yogyakarta op de T-34A mentor, L-29 Delphin en T-34C Turbo Mentor. Mas Nuring had een glansrijke carrière en werd uiteindelijk een tweesterren generaal.

Kees Otten en Wim Das
